

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะนะ ธรรมะมันละเอียดลึกซึ้งจนคนแบ่งแยกไม่ได้ เวลาคนแบ่งแยกไม่ได้ เห็นไหม บอกว่าเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะก็จะเกิดซ้ำๆ อยู่อย่างนี้

การเกิดซ้ำๆ อยู่อย่างนี้ ในสมัยพุทธกาลนะ มันมีความเชื่อที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธ ว่าเกิดเป็นมนุษย์แล้วจะเกิดเป็นมนุษย์ตลอดไป เกิดเป็นสัตว์ก็จะเป็นสัตว์ตลอดไป

ไม่ใช่ เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นสัตว์ เกิดเป็นอะไรต่างๆ เกิดเพราะหัวใจของเราที่แหละ กรรมจำแนกสัตว์ให้แตกต่างกัน หัวใจดวงนี้ ปฏิสนธิจิตเกิดใหม่ ในครรภ์ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ โดยการขับเคลื่อนของกิเลส ของบุญของกุศล

ฉะนั้น เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะแต่มันไม่ใช่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะโดยความปรารถนา โดยการบีบคั้น มันเกิดตามวัฏฏะ เกิดตามแต่บุญกุศล การบาปอกุศล เกิดโดยอวิชชา เกิดโดยความไม่รู้

ฉะนั้น พอเกิดโดยความไม่รู้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอนเราในสิ่งที่เรามาวัด มาว่า เรามาฝึกหัดเพื่อให้จิตใจเรารู้ใจ รู้แจ้ง รู้แจ้ง รู้แจ้งในใจของตนไง ถ้ารู้แจ้งในใจของตน มันไม่มีความลังเลสงสัยไง ถ้าไม่มีความสงสัย

“จิตที่ไม่เคยตาย จิตที่ไม่เคยตาย” เราฟังนะ เวลาพระพุทธ “จิตนี้ไม่เคยตาย จิตนี้ไม่เคยตาย”

จิตมันไม่เคยตาย ความรู้สึกของเรามันตายไม่ได้ ความรู้สึกของเรา ความรู้สึก ธาตุรู้มันสิ้นสุดกระบวนการของมันไม่ได้ แต่สสารวัตถุมันแปรสภาพของมันไป มันยังสิ้นสุดกระบวนการ

ของมันได้ ถ้าสิ้นสุดกระบวนการ ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละเอียดกว่าใจละเอียดเล็กซึ่งกว่าความคิดทางวิทยาศาสตร์ ละเอียดเล็กซึ่งกว่าสัตสตทิมฺมู สัตสตทิมฺมูคือว่าต้องเกิดอย่างนั้น อย่างนั้นตลอดไป เกิดเป็นมนุษย์ก็ต้องเป็นมนุษย์ตลอดไป

ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์ตลอดไป มนุษย์มันก็เอาเปรียบเขานะสิ ดูสิ มนุษย์ก็เอาเปรียบเขาใช้ไหม

แต่เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์นะ มันมีหลายครอบครัว หลายครอบครัวเขาเป็นดอกเตอร์ เป็นนายแพทย์ด้วย เขาบอกเลยนะ เวลาที่เขาภาวนาไป เขาว่าเขาเห็นอะไรนั้นนะ เขาไม่กล้าพูดให้เพื่อนเขาฟัง เขามาปรึกษาเราไง

เราบอกว่า ก็พูดสิ มันอัดอั้นตันใจ

พูดไม่ได้ พูดแล้วดอกเตอร์หายเลย อ้าว! ดอกเตอร์ต้องเป็นดอกเตอร์ ดอกเตอร์ต้องเป็นวิทยาศาสตร์ ดอกเตอร์ต้องมีเหตุมีผล แต่ความเห็นจริงในใจ ทั้งๆ ที่ คนคนนั้นคนคนเดียวกันนั้นแหละ แต่มันพูดออกไปมันไม่ได้

นี่ก็เหมือนกัน เวลาพ่อแม่เกิดเป็นลูก ลูกเกิดเป็นพ่อแม่ ผลัดกันเกิดนะ มี มีคนเขาทำได้ เวลาเขาทำได้ เขาก็เก็บไว้ในใจว่ามันเป็นความมหัศจรรย์ไง เวลาพูดออกไปทางโลกเขาเชื่อถืออย่างไร เห็นว่าเป็นความศรี ความล้ำสมัย เวลาจะศึกษาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นนิทาน เป็นชาดก

แต่ชาดกมันมาจากความจริง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านพูดนะว่า กาลครั้งหนึ่งเราเคยเป็นอย่างนั้น เราเคยเป็นอย่างนั้น

เราเคยเป็นไง เราเคยเป็น เราเคยเป็นอย่างนั้นมา แต่เวลาเคยเป็นอย่างนั้นเป็นนิทานชาดกขึ้นมา ชาดกขึ้นมา มุขปาฐะให้เพื่อเราเข้าใจได้ไง ถ้าเพื่อให้เราเข้าใจได้ เพื่อความเข้าใจได้ นี่เวลาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสื่อออกไป สื่อออกไปเพื่อความเข้าใจของสัตว์โลก ปรรณารือสัตว์ชนสัตว์ๆ นะ รือสัตว์ชนสัตว์ รือหัวใจของสัตว์โลก รือหัวใจของคนไง ถ้าหัวใจของคน เห็นไหม

จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ในกำเนิด ๔ ในครรภ์ ในไข่ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ
แน่นอน แต่เกิดในสถานะไหน พอเกิดในสถานะไหนแล้ว เวลาเกิดแล้ว มันยังเกิดมาแล้วบุญ
กุศลพาเกิด เวลาบุญกุศลพาเกิด เกิดมาแล้วชีวิตของเรายังลุ่มๆ ดอนๆ อยู่ไ

คำว่า “ลุ่มๆ ดอนๆ” ทั้งชีวิตเราประสบความสำเร็จหรือไม่ เวลาขาดตกบกพร่องสิ่ง
ใดบ้าง มีความล้มลุกคลุกคลานไ มันจะมาเสมอดั้นเสมอปลายโดยสม่ำเสมอหาได้แสนยาก
มันมีคราวเฟื่องฟู มีคราวยุบยอบ มันมีคราวของมันเป็นครั้งเป็นคราวไป

ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหล่อเลี้ยงตรึงนี้ หล่อเลี้ยงเวลาเราเกิดเป็น
มนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มันภูมิใจ เพราะว่าธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้ามันยืนยั้ง ยืนยั้งข้อเท็จจริง แต่พวกเรามองข้ามไ

การเกิดเป็นมนุษย์เกิดเป็นอริยทรัพย์ การเกิดเป็นคนนี้

เพราะการเกิดเป็นคน เวลาคนเกิดมาแล้ว เวลาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าเวลาสอนคนนะ คนโง่กว่าสัตว์ เพราะสัตว์มันมีสิทธิมีเสรีภาพของมันไ เวลาเกิดเป็นคนแล้ว
มันต้องมีกฎหมายมีกติกา มันรอนสิทธิไ การรอนสิทธิ นี้คนโง่กว่าสัตว์ เพราะสัตว์มันมี
อิสรภาพ มีเสรีภาพของมันไป

แต่ของเรา เพราะเราอยู่ด้วยกัน คนมันมีกิเลสตัณหาความทะยานอยาก มันเบียดเบียน
กัน มันทำลายกันไ มันถึงต้องมีกติกา ต้องมีกฎหมายไ เวลาที่มีกฎหมายแล้ว กฎหมายรอน
สิทธิของเราเพราะไม่ให้ไปก้าวก่ายสิทธิของคนอื่นไ

เราก็เหมือนกัน กฎหมายบังคับเราไ มันไม่มีสิทธิ ไม่มีเสรีภาพ นี้พูดถึงว่าเวลาสังคม
เป็นชุมชนนะ แต่เวลาพระบวชแล้วให้ไปเที่ยวป่าเที่ยวเขา ให้อิสรภาพของตนเอง เวลาให้หา
อิสรภาพของตนเอง เราก็บอกว่าไปทุกขัไปยากไ เราจะอยู่ในสังคม มีคนช่วยเหลือเจือจุน คอย
ค้ำจุนไ

เวลาคนคอยค้ำจุนมันเป็นเรื่องของมนุษย์ไใหม่ เวลาเข้าป่าเข้าไป ไใหม่ เอ็งเก่งไ เอ็ง
เก่ง เอ็งก็แสวงหาของเอ็งเองไ

เราเข้าป่าเข้าเขาไปเพื่อความสงบระงับไ

เวลาพระป่าๆ อวดเขาว่าเป็นพระป่า ถ้ามันเอาคำว่า “ป่า” มาอวดเขานะ สัตว์ป่ามันดีกว่าเราอีก เพราะสัตว์ป่ามันเกิดในป่า มันโตในป่า แล้วมันก็ตายอยู่ในป่านั้นนะ มันไม่เห็นสูญเสียแผ้วพันธุ์ของมันไปเลย มันจะสูญเสียก็คนไปล่ามันนั่นแหละ

สิ่งที่คนไปล่ามัน สิ่งที่ว่ามันเป็นสัตว์ มันก็อยู่ป่าของมัน แต่ใจของเราก็อยากจะจับมันมาขังกรงไว้ เป็นสวนสัตว์ให้คนมาศึกษา เวลาสิ่งที่ว่าถ้ามันเป็นพระป่าแล้วมันมีคุณค่าจากการอยู่ป่าอย่างนั้น เวลาเป็นพระป่าๆ เขาอยู่ที่อุคงควัตร ๑๓

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการนะ สิ่งที่เราปรารถนาของสัตว์โลกใจความปรารถนานะ เราปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์

เวลาปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ ความสุขของใคร ความสุขทางโลกๆ เด็กๆ ให้ของมัน ของเล็กน้อย โอ้โฮ! มันมีความสุขใจของมันนะ เวลาผู้ใหญ่ขึ้นมาให้แค่นี้ได้ไหม ไม่ได้ นี่ความสุขเจือด้วยอามิส มันมีแรงปรารถนา ได้สิ่งใดมาแล้วสมความสุข แล้วกิเลสมันก็ยุมันก็หายไ้ จะเอาเท่านั้นๆ ต่อเนื่องไป เห็นไหม อาบเหงื่อต่างน้ำมาเพื่อสนองตัณหาความทะยานอยาก มันไม่มีวันจบวันสิ้นหรอก

ความสุขที่แท้จริง สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มีไ้

เราไปวัดไปวา วัดวาที่เป็นพระป่าๆ นั้นนะ เวลาพระป่าด้วยอุคงควัตร วัดไม่ร้าง วัดไม่ร้างก็หัวใจมันมีกติกามัน หัวใจมีกติกามันนะ

หลวงปู่มั่นบอกหลวงตา “มหา มหาเป็นผู้ที่พรชามากแล้วไม่ต้องขึ้นมานะ ให้พระเล็กเถรน้อยมันขึ้นมา เพราะพระเล็กเถรน้อยขึ้นมามันจะได้มีข้อวัตรติดหัวใจมันไป”

เวลามีข้อวัตรติดหัวใจมันไป เรายูถึงกติกา เรายูถึงวิธีการ แล้วมันจะโง่หรือมันจะฉลาด มันจะทำหรือไม่ทำมันสิทธิของมัน ถ้าสิทธิของมันนะ มันจะได้มีข้อวัตรติดหัวมันไป เวลาติดหัวมันไป พระป่าเขามีข้อวัตรปฏิบัติของเขา วัดเขาไม่ร้าง ในวัดนั้นถ้ามีพระอยู่ เขามีกิจของสงฆ์ เขามีการกระทำของสงฆ์ วัดนั้นนะเป็นที่รื่นเริง เห็นไหม

ดูสิ เวลาเทวดา อินทร์ พรหม หลวงปู่มั่นท่านพูด เวลาเทวดามาฟังเทศน์ท่านนะ แล้วเวลาจะกลับไปเขาก็สาธุนะ เขาบอกเลย มาทางนี้ พระนอนเหมือนซากศพ มันน่าเกลียดนะ

นี่ขนาดว่าเราอุทธรณ์นะ เทวดาเขาเห็น หลวงปู่มันท่านก็เผด็จพระไฉ่ บอกว่าเส้นทางสายนี้ ทางตะวันตก เทวดาจะมาทางนี้ ถ้าภูฏีใครอยู่ทางนี้ เวลาจะนอนให้นอนในภูฏี ปิดประตูหน้าต่างไว้ให้ดี คนเขาเห็นแล้วเขารับไม่ได้

แล้วเวลาหลวงปู่มันท่านแก้กับเทวดา “อ้าว! ก็คนมันหลับมันก็ไม่มีสติ มันก็เป็นอย่างนั้นนะ”

ใช่ มันหลับไม่มีสติ แต่เป็นสมณะเป็นนักบวชไฉ่

เห็นไหม นี่พระปาๆ ไฉ่ พระปาเขามีกติกา แม้แต่นอนหลับไปแล้วมันควรจะทำอะไรเรียบร้อย ไม่ควรๆ

เวลาครูบาอาจารย์สอน เวลานอนให้ปิดประตู เวลาทำอะไรแล้วไม่ให้เขาเห็น สมณสาธูป ให้มันรู้รู้ในครอบครัวของพระ พระเขาจะรู้กันเองว่าสิ่งใดเป็นอย่างไรไฉ่

ของเรา เราเป็นชาวโลกไฉ่ไหม เราชาวโลกเราก็คว่าควรอย่างนั้น ไม่ควรอย่างนั้น แล้วเวลาบวชเป็นพระแล้วพระต้องยิ่งใหญ่ พระต้องสมความปรารถนา เราคิดอย่างไร พระมันจะสูงส่งไฉ่

สูงส่งโดยใจ ใจนี้สูงส่งมาก สูงส่งเพราะอะไร เพราะมันเห็น เวลาประพฤติปฏิบัติไปแล้วเห็นไหม เวลาที่หลวงปู่มันท่านสอนไฉ่ ให้มีข้อวัตรติดหัวใจมันไป ถ้ามีข้อวัตรติดหัวใจมันไป มันทำตามข้อวัตรนั้นนะ เครื่องอยู่ของใจๆ

หัวใจ หัวใจเวลามันฟุ้งมันซ่าน เวลามันดีดมันดิ้น มันไปรอบโลกเลย มันยึดเป็นของมันหมดเลย แต่เราพุทโธๆ จนมันสงบเข้ามา นั่นแหละข้อวัตรปฏิบัติขึ้นมาเป็นเครื่องอยู่ของใจ

ถ้าใจมันมีเครื่องอยู่นะ มีพุทโธ มีธัมโม สังโฆ มันเกาะตรงนั้นไว้ มันไม่คิดฟุ้งซ่านไปข้างนอก ถ้าใครมีสติมีปัญญาเขาจะรักษาหัวใจของเขาให้อยู่ในพระรัตนตรัย พระพุทโธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึก

แก้วสารพัดนึกของโลกเขา เขาก็ว่าทำบุญกุศลแล้วได้บุญกุศลของเขา เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะให้เกิดลาภสักการะ ให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของเขา

ผู้ที่เห็นภัยในวัฏสงสาร สิ่งนี้มันเป็นผลของวิญญู เป็นผลของประจำโลกอยู่แล้ว เราจะเอาความจริงของเรา เราหายใจเข้านี้ก็พุท หายใจออกนี้ก็โธ ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

เขาหาความสุขกันนะ หาความสุขกัน หาไม่เจอ เวลาพระเราอยู่ในป่าในเขา เวลาจิตมันสงบ โอ้โฮ! นี่หามาตลอด หามาอยู่แล้วนะ หามาแล้ว พอมันได้แล้วมันติดใจ พอติดใจขึ้นมาเพราะอะไร

เพราะว่าการลงทุนลงแรง เราจะได้สิ่งใดมา เราต้องมีสิ่งใดไปแลกเปลี่ยนมา เราถึงได้วัตถุสิ่งนั้นมาเพื่อความพอใจ แต่เราหายใจเข้านี้ก็พุท หายใจออกนี้ก็โธ ให้จิตมันมีนวัตร จิตมีการกระทำนี้ จิตมีการกระทำนะ

เวลามันคิดของมัน มันคิดไปธรรมชาติของมัน ไม่มีใครควบคุมดูแลมัน ปล่อยมันอิสระเลย เหมือนควายเถิก โดดก็มันขวิดไปทั่ว แล้วมันก็ขวิดหัวใจมันเองด้วย แต่เวลามีสติปัญญา นึกพุท นึกโธ นึกพุท นึกโธ ออกจะระเบิด มันโดนบังคับ

มันเคยเป็นอิสระ มันยิ่งใหญ่ มันบัญชาการอะไรก็ได้ แต่พอเราควบคุมมันนะ มันกระพืดกระเฟี้ยดๆ เวลาไอ้คนที่มันทำไม่เป็นไง แต่คนที่เป็นนะรู้

ดูสิ เขาเลี้ยงวัวเลี้ยงควายเขาป้อนหญ้ามัน

เวลาหลวงตาท่านขึ้นไปหาหลวงปู่มันไง เวลาท่านเข้มงวดกับใจของท่านมากจนเกินไป ไง มากจนเกินไปนะ

หลวงตาท่านสอน ม้าที่มันคึกมันคะนอง ถ้าจะอบรมสั่งสอนมันนะ ถ้ามันคึกคะนองมากเกินไป เขาก็ไม่ให้มันกินอาหาร แล้วถ้าเขาบังคับบัญชามันได้บ้าง เขาก็ให้มันพอประมาณ จนกว่าเขาจะฝึกฝนมันได้ดีแล้วเขาถึงจะให้มันอยู่โดยปกติ

หลวงตาท่านรู้เลย ข้อวัตรปฏิบัตินี้ สิ่งที่มีมันอยู่ในหัวใจนี้ สิ่งที่เราค้นคว้ากันอยู่นี้ พระป่าๆ เขาเป็นกันตรงนี้ เขาเป็นกันตรงที่หัวใจ

แต่คนมันหยาบ สิ่งใดก็แล้วแต่มันจับต้องอะไรไม่ได้ มันฝึกฝนอะไรไม่ได้ ใจของเราเป็นนามธรรมที่ควบคุมอะไรไม่ได้เลย ก็อาศัยปาฐา อาศัยสัตว์ปา อาศัยสิ่งที่น่ากลัว เพราะมันเข้าไปแล้วมันไม่กล้าคิดนะ ไปอยู่กับเสือ เดี่ยวมันตะปบนะ คิดไม่ได้ ก็กลัว กลัวก็มาพุทโธๆ นี่ใจเหมือนเรากลัวผี กลัวผีก็ไปหาพระหาเจ้า

นี่เหมือนกัน เวลามันตื่นกลัวของมัน มันทำของมัน พอมันไปอยู่ป่าอยู่เขาจนมันเคยชิน มันเคยชินนะ มันเคยชินที่ไหนก็แล้วแต่ เขาให้ลับเปลี่ยน ให้มันไม่คุ้นเคย ไม่คุ้นเคยกับสิ่งนั้น ให้มันตื่น

เวลาหลวงตาท่านสอน ให้เป็นเขยใหม่

เวลาแต่งงานเข้ามาในบ้าน เขยใหม่ เขยใหม่เข้ามาจะวังนะ มันไม่เคยอยู่บ้านนี้มันต้องระวังตัวของมัน นี่ให้จิตใจเราเป็นเขยใหม่ ระวังอยู่ตลอดเวลา ระวังอยู่ตลอดเวลา นี่การรักษาใจ

ถ้าพระปาๆ เขาไม่ใช่ป่าเถื่อน

มีคนเสียชื่อเสียงมากเดี๋ยวนี้ ว่าพวกป่าเถื่อน

พวกป่าที่มีรสนิยมต่างหากละ พวกป่าที่เขาเห็นคุณค่า เห็นคุณค่าของหัวใจนะ

จิตนี้ไม่เคยตาย จิตนี้ไม่เคยตาย แล้วเราเกิดมาชาตินี้ชาติหนึ่ง พอเกิดมาชาติหนึ่งแล้วเราก็ปล่อยปละละเลย ศึกษาโลกเป็นวิชาชีพ การศึกษานี้มันสำคัญ สำคัญ ทางวิชาการเขาให้เลือกระหว่างคนดีกับคนเก่ง เอาใคร

คนเก่งคือเรียนเก่งไง แต่คนดี ถึงมันจะเรียนปานกลางหรือเรียนไม่ได้ แต่มันคนดีนะ มันดีแล้ว ความเก่งค่อยไปฝึกหัดมัน ถ้ามันดีของมันไง

ความดีที่เรามาวัดมาวา เรามาฝึกหัดของเรา ศีลธรรมจริยธรรมเป็นความดีของหัวใจ ถ้าความดีของหัวใจ หัวใจที่มันมีความดีหล่อเลี้ยงของมันไว้ มันมีความดีหล่อเลี้ยงหัวใจ มันจะทำสิ่งใดมันรู้ถูกรู้ผิดใจ

ความรู้ผิดชอบชั่วดี ทำสิ่งที่ไม่ดี คนอื่นเขาไม่ชอบ เราก็ไม่ชอบ ถ้าเราไม่ชอบสิ่งใด คนอื่นก็ไม่ชอบอย่างนั้นเหมือนกัน เราไม่ควรทำกับเขาอย่างนั้น

เวลาคนตกทุกข์ได้ยาก โดยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์นะ เราจะช่วยเหลือเจือจานเขา เราจะต้องมีให้เกียรติเขานะ ให้เกียรติเขาด้วยการการดูแลรักษาเขา ไม่ใช่ไปเหยียดหยามเย้ยหยันเขาแล้วก็จะไปดูแคลเขา มันไร้สาระ

ถ้าคนเห็นคุณค่าของใจแล้ว ใจเหมือนกัน จิตเหมือนกัน สัตว์มันก็มีความรู้สึก คนก็มีความรู้สึก แต่เอาวาสนาของเขาไป เขาเกิดเป็นสัตว์ แต่ถ้าเป็นสุนัขของเศรษฐีมันก็เอนะ ใส่เสื้อเพชร หมามันเกิดมามีคุณค่าไม่เท่ากันเลย นั่นนะเพราะอะไร นั่นบุญกุศลของมันทั้งนั้นนะ

แต่เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าพระพุทธศาสนา แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ภวสวะ ภพ ถ้ามันเป็นธรรมขึ้นมาแล้วนะ ใครก็พึ่งพาอาศัยได้ ร่วมโพธิ์ร่วมไทร นก กามันอาศัย

ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ ความเป็นธรรม หัวใจท่านเป็นธรรมแล้ว ร่วมโพธิ์ร่วมไทร ถ้าหัวใจเป็นธรรมนะ ไม่รังเกียจเพราะรัก ไม่รังเกียจเพราะชัง ไม่ลำเอียงเพราะรัก เพราะชัง เพราะพวกเราพวกเขา พวกเราพวกเขาก็คนทั้งนั้นนะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้สงฆ์ปกครองสงฆ์ให้ สังฆะยิ่งใหญ่ ใหญ่ให้ธรรมวินัยยิ่งใหญ่ ใหญ่ ฝึกคือฝึก ถูกคือถูก ใครทำผิดก็คือผิด ใครทำถูกก็คือถูก มันจะมีพวกเราพวกเขาที่ไหน เพราะการกระทำนั้นคือกรรม

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เราสร้างเวรสร้างกรรมเอง การกระทำนั้นคือกรรมทั้งสิ้น ถ้าการกระทำคือกรรมทั้งสิ้น เราจะทำคุณงามความดี ทำคุณงามความดีเพราะอะไร เพราะหัวใจเราอ่อนด้อย เราไม่รู้ว่าความดีที่แท้จริงมันคืออะไร

ความดีที่แท้จริงนะ มันอยู่กลางหัวใจเรา นี่ นั่งลง หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ หาหัวใจของเรา หาพุทธะ

สิ่งที่จิตที่ไม่เคยตายที่มันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันไม่เคยตาย แล้วถ้ามันสงบรับเข้ามา พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เวลาจิตสงบแล้วมันรู้มันเห็นอะไรของมัน รู้เห็นนั่นมันก็รู้เห็นตามธรรมชาตินะ แต่ต้องฝึกหัดภาวนามยปัญญา

ภาวนามยปัญญาคือปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คืออริยสัจ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ พอมันเห็นใจของมันแล้วมันจะค้นคว้าเลย อะไรมันพามาเกิด เกิดแล้วทุกข์หรือไม่ทุกข์ เกิดแล้วพอใจหรือไม่พอใจ ได้สมาธิแล้วอยากได้สมาธิอีก เวลาฟังท่านเราไม่อยากจะ

ถ้าปัญญามันเกิดตรงนั้นมันแก้ไขกันที่ต้นเหตุ มันแก้ไขที่ปฏิสนธิจิต จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไง นี่ครูบาอาจารย์ที่สอน ท่านสอนทำความเข้าใจเข้ามาก่อน เพราะต้องการตรงนี้ไง ต้องการแก้กันที่ต้นเหตุ ไม่ใช่แก้กันที่ปลายเหตุ

แก้กันที่ปลายเหตุคือแก้กันที่อารมณ์นี้ไง พยายามควบคุมอารมณ์ ดูแลรักษารมณ์ไว้ว่างๆ ว่างๆ นี่คือปลายเหตุ

ต้นเหตุอารมณ์มันเกิดที่ไหน มันเกิดอย่างไร มันเกิดมาเพราะอะไร แล้วมันเกิดมาเพราะมันโง่หรือมันฉลาด ถ้ามันไปรู้ไปเห็นเข้า นี่ภาวนามยปัญญา นี่พูดถึงว่าสิ่งที่เป็นธรรมๆ ใจ

สิ่งที่เป็นสังขารมนะ มันอยู่กับหัวใจเราแน่แหละ แต่เราก็เข้าใจไม่ได้ พระบวชใหม่ก็เหมือนกัน เราบวชใหม่ก็เหมือนกัน เราก็ทำไม่เป็น

หลวงตาท่านจบมหาแล้วท่านอยากนิพพาน ท่านจะทำจริงๆ ขึ้นมาท่านยังสงสัยเลย ต้องไปหาหลวงปู่มันไ้ มันเป็นธรรมชาติของหัวใจ มันยิ่งใหญ่ มันไม่ยอมใคร มันว่ามันแน่ มันยอด แต่มันไม่รู้จักตัวมันนะ แล้วมันหาตัวมันไม่เป็นด้วย

ทั้งๆ ที่ศึกษามาจบ ๙ ประโยคนั้นแหละ วิธีการ ๙ ประโยค วิธีการการค้นคว้าหาใจของตน แล้วพาใจของตนให้พ้นจากกิเลส วิธีการที่เรียนมายังทำไม่เป็นเลย เวลาไปหาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านถึงพาให้ทำ ท่านสอนให้ทำ

แล้วนี่เรามาวัดมาว่า พระป่าๆ เขาป่าตรงนี้ไง ป่าโดยความสงบสงัดในใจ ป่าเพราะคุณธรรมในใจ ไม่ใช่ป่าเถื่อน ป่าที่เหยียบย่ำทำลายคนอื่น ไม่เห็นศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

มนุษย์มีคุณค่าเท่ากัน แล้วน่าสงสารมาก ธรรมสังเวช สังเวชถึงการเหยียบย่ำทำลายกัน
มันสังเวช

แต่ถ้ามันมีการกระทำนะ เวลาเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เวลาเข้มนวดขึ้นมาเขา
สงสาร

ไม่ใช่ นี่คือการ พยายามจะกดความอหังการในใจของตนให้ลง พยายามทำใจของตน
ให้เป็นอิสระ แล้วทำใจให้มันมีคุณค่า แล้วพอมีคุณค่า นั้นแหละพระป่า ป่าจากการประพฤติ
ปฏิบัติ ป่าจากสัปปายะ หาที่ฝึกหัดตน เพราะเริ่มต้นเรายังอ่อนแอ เรายังไม่มีกำลัง

ทหารไปฝากเนิร์สเซอร์ เพราะอะไร เพราะมันอยู่กับใครไม่ได้ มันต้องอยู่ในสถานที่ปลอดภัย
เชื่อนะ หัวใจมันยังเกิดขึ้นมาไม่ได้ เราพยายามสร้างมันขึ้นมา

“แหม! ต้องหลบต้องหลีก ไม่จริงนี่หว่า จริงต้องอยู่ในสังคม”

เออ! จริงอย่างนั้นมันก็พิจารณาไหม พิจารณาทางความคิด พิจารณาเรื่องหัวใจ

แต่ถ้าคุณธรรมในใจๆ มันอยู่ไหนก็อยู่ได้ จะป่าจะเขาที่ไหนมันมีความสุขของมัน
ความสุขอันนี้เกิดจากธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราพยายามประพฤติปฏิบัติ
ค้นคว้าขึ้นมาให้เป็นความจริงขึ้นมา นั่นคือคุณธรรมในหัวใจของตน เอวัง